

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

Ιστορική προέλευση της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης

(Με αφορμή τις νέες δηλώσεις Ερτογκάν)

ΜΕΡΟΣ 2ο

Στο προηγούμενο άρθρο είχα αναφερθεί στις δηλώσεις που έκανε ο «Σουλτάνος» Ερτογκάν, ο πρόεδρος της Τουρκίας σχετικά με τα σύνορα της καρδιάς του. Και να που την εβδομάδα που μας πέρασε προχώρησε ακόμα ένα βήμα παρακάτω αναφερόμενος αυτή την φορά στο ότι τα ελληνικά νησιά θα έπρεπε να ανήκουν δικαιωματικά στην Τουρκία. Συγκεκριμένα, με αφορμή τη συμπλήρωση 93 ετών από την ίδρυση της τουρκικής δημοκρατίας, ο Τούρκος πρόεδρος δήλωσε ότι νησιά στο ανατολικό Αιγαίο που ανήκουν στην Ελλάδα με βάση τη Συνθήκη της Λωζάνης «ήταν τουρκικά και έχουν στοιχεία τουρκικού πολιτισμού». «Εγώ εδώ δίνω μάθημα ιστορίας» τόνισε χαρακτηριστικά. Όμως δεν είναι ακριβώς έτσι. Ας δούμε την περίπτωση των μουσουλμάνων της δυτικής Θράκης.

Η ημερομηνία ορόσημο που σηματοδοτεί την ουσιαστική τουρκική διείσδυση στη Θράκη είναι το 1354 μ.χ όταν καταλαμβάνεται η Καλλίπολη και στη συνέχεια η πτώση του Διδυμοτείχου το 1361 μ.χ και της Ανδριανούπολης το 1362 μ.χ. Αλλά δεν ήταν μόνο αυτοί. Υπήρχαν και οι αιρετικοί, μικρές ομάδες που στην αρχή ήταν χριστιανοί και μετά έγιναν μουσουλμάνοι. Τέτοια περίπτωση ήταν οι Παυλικανοί και οι Βογομίλοι. Το παράδοξο είναι ότι αυτοί ήταν που αποτέλεσαν την βάση των Οθωμανών στα Βαλκάνια όταν εξισλαμίστηκαν. Απόγονοι τους είναι η πλειοψηφία των σημερινών «τουρκογενών» - όπως ονομάζονται - στην Δυτική Θράκη. Εγκατεστημένοι με τις οικογένειες τους φρουρούσαν ως ακρίτες - ορθόδοξοι αρχικά - τα ανατολικά σύνορα. Όταν όμως ασπάστηκαν τον Παυλικανισμό, θεωρήθηκαν επικίνδυνοι για το κράτος. Μάλιστα αυτοκράτορες προσπάθησαν να πνίξουν το κίνημα αυτό. Τότε αυτοί αυτονομήθηκαν και άρχισαν ως άμυνα τους να δημιουργούν σχέσεις με τους μουσουλμάνους. Παρόλα αυτά συνεχίζουν ως ακρίτες το έργο τους, την υπεράσπιση του χώρου τους ακόμα και όταν ο Ιωάννης Τσιμισκής τους μεταφέρει στην περιοχή της Φιλιππούπολης στην Βουλγαρία. Όταν όμως ο Αλέξιος Α' Κομνηνός θα τους αφαιρέσει τα προνόμια που είχαν ως ακρίτες και θα επιχειρήσει να τους φορολογήσει. Οι Παυλικανοί αρνούνται και αρχίζουν να ενώνονται με του διάφορους εχθρούς του Βυζαντίου κρατώντας την αυτονο-

μία τους. Οι Οθωμανοί λειτουργώντας έξυπνα αναγνωρίζουν την αυτοτέλεια τους αρχικά και τους έχουν ως σύμμαχους στις επιδρομές τους. Αργότερα ο Μωάμεθ Β' θέλοντας να ανασυντάξει το κράτος του και να εξασφαλίσει μόνιμα στηρίγματα στην βαλκανική χερσόνησο ακολουθεί την ίδια τακτική που είχαν κάνει ο προκάτοχος του στη Μικρά Ασία. Εξισλαμίζει δηλαδή μαζικά αιρετικούς χριστιανούς. Έτσι κινήθηκε προς τους αιρετικούς Παυλικανούς και Βογομίλους που τους έπεισε και εξισλαμίστηκαν ομαδικά. Στις αρχές του 16ου αιώνα εξισλαμίζονται ομαδικά οι δύο αυτοί επαναστάτες της Θράκης που αποτέλεσαν στη συνέχεια την κύρια βάση των μουσουλμάνων της Θράκης. Στον ορεινό όγκο της Ροδόπης ζούσαν οι ομάδες των παλιών Θρακών που κατέφυγαν εκεί για να ζήσουν ελεύθεροι στα απόκρημνα βουνά της Ροδόπης. Τα αρχαία αυτά θρακικά φύλα χρησιμοποιήθηκαν από του Βυζαντινούς ως φύλακες των περασμάτων, ως «κλειδορράχιδες». Είναι οι σημερινοί Πομάκοι. Η εποχή αυτή αποτελεί το μεγαλύτερο σταθμό για την παρουσία Τούρκων στη Θράκη όχι ως πολεμαρχών και στρατού αλλά ως εποίκων που μαζί με όλη τους την οικογένεια εγκαθίστανται στο χώρο. Ακόμα και σήμερα ένα μεγάλο τμήμα των ονομαζόμενων τουρκογενών που ζουν στα πεδινά αποτελούν τρόπο τινά απογόνους εκείνων που μετανάστευσαν στη Θράκη. Και με αυτό τον τρόπο το στοιχείο αυτό παραμένει έως σήμερα στο γενικότερο γεωγραφικό χώρο της Θράκης και βέβαια και στην Δυτική Θράκη. Έως τότε στον ορεινό όγκο της Ροδόπης δεν κατοικούσαν μουσουλμάνοι αλλά χριστιανοί Πομάκοι που όπως προαναφέρα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμοι στους Βυζαντινούς. Για το πώς και γιατί εξισλαμίστηκαν οι Πομάκοι ή Ροδοπαίοι υπάρχουν δύο εκδοχές. Από τις αρχές του 16ου αιώνα οι Οθωμανοί προωθούσαν στρατηγικό σχέδιο εξισλαμισμού των πληθυσμών με αντάλλαγμα

Η Θράκη όπως την θέλουν οι Τούρκοι. Κάτω: Η Τουρκία όπως την ονειρεύεται ο Ερτογκάν

την προσφορά εργασίας ως μισθοφόρων της τουρκικής εξουσίας. Οι Πομάκοι ήταν πολεμική ομάδα και ζητούσε και αυτή δουλεία μισθοφόρου. Κατά την μία λοιπόν εκδοχή που την υποστηρίζουν οι Βούλγαροι ο εξισλαμισμός τους έγινε με την απειλή χρήσης βίας γύρω στο 1650. Κατά την βουλγαρική αυτή εκδοχή όταν οι Οθωμανοί μπήκαν το 1656 στην περιοχή κατηγόρησαν του πρόκριτους ότι επαναστατούν και κάνουν κακό στην περιοχή. Για τους Πομάκους δεν υπήρχε άλλη διέξοδος πλην του εξισλαμισμού γιατί οι γενίτσαροι σε αντίθετη απόφαση τους περίμεναν με γυμνά τα σπαθιά τους να του σφάξουν. Η δεύτερη εκδοχή έρχεται από τον Τσέχο ιστορικό Jirecek ο οποίος γράφει ότι οι Πρόκριτοι των Πομάκων μαζί με παπάδες στα χρόνια του Μωάμεθ του Δ' κατέβηκαν στην Φιλιππούπολη της Βουλγαρίας και παρουσιαζόμενοι στον Πασά του δήλωσαν ότι πήραν την απόφαση να εξισλαμισθούν. Κίνηση που απέρρεε από τα δεινά που υπέφεραν από την βουλγαρική κατοχή. Έτσι ομαδικά οι προύχοντες και οι ιερείς των Πομάκων εξισλαμίστηκαν. Υπάρχει επίσης μία ακόμη εκδοχή επίσης από έναν άλλο Τσέχο συγγραφέα που γράφει ότι το 1654 για τον εξισλαμισσμό των Πομάκων, εξεγέρθηκαν για να αποφύγουν την τιμωρία

εξισλαμίστηκαν για να αποφύγουν την τιμωρία, κερδίζοντας έτσι ορισμένα προνόμια και πολιτικές ελευθερίες, έχοντας κατά νου ότι έτσι θα διατηρήσουν τα ήθη, έθιμα και τις παραδόσεις τους. Συγκεκριμένα έγραψε ότι «Οι κρυφές πεποιθήσεις τους τείνουν προς τον Χριστιανισμό, όμως οι νέοι διαπαιδαγωγημένοι στους στρατώνες της Κωνσταντινούπολης έγιναν σχεδόν Τούρκοι.» Μετά τον εξισλαμισμό τους οι Πομάκοι έβρισκαν δουλειά και τα παιδιά τους έμπαιναν ως μισθοφόροι στον Οθωμανικό στρατό και εκεί βέβαια εξοθωμανίζονταν. Άρα συνοψίζοντας διαφαίνεται ότι η μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης είναι πολυφυλετική και όχι όπως πολλοί κατά καιρούς επιδιώκουν να εμφανίσουν ως τουρκική. Τα ιστορικά στοιχεία καταδεικνύουν την προέλευση των διαφόρων φυλετικών ομάδων. Από την άλλη σήμερα υπάρχει η αναγκαιότητα να διαφανούν και σήμερα οι ιδιαιτερότητες των ομάδων αυτών μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης που προωθεί την πολιτιστική και γλωσσική διαφοροποίηση των μειονοτήτων. Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται ολοένα και πιο έντονα η ανάγκη της μη διδασκαλίας της τουρκικής γλώσσας στα μειονοτικά σχολεία που φοιτούν Πομάκοι και Αθίγγανοι μαθητές για τους οποίους η τουρκική γλώσσα είναι μια ξένη γλώσσα.

Η ένταξη στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο του συνόλου της μειονότητας είναι η καλή γνώση των ελληνικών, παράλληλα με τη διδασκαλία και της μητρικής τους γλώσσας που για τους Πομάκους είναι τα πομακικά και για τους Αθίγγανους η Ρομά. Τα τουρκικά δεν μπορεί να ισοπεδώσουν την μειονότητα και την αναγκάζουν σε έναν ακόμα διχασμό.

